

Előszó

Rácz András

környezetügyért felelős államtitkár, Agrárminisztérium

Tisztelettel fogadtam *Bazsa György* professor emeritus, a *Debreceni Szemle* c. folyóirat szerkesztőbizottsági elnökének, valamint *Dévai György* professor emeritus, a MTA Környezettudományi Elnöki Bizottság Biodiverzitás Albizottsága elnökének felkérését, hogy felhívjam a Debreceni Szemle olvasóinak figyelmét az itt megjelent írásokra.

Örömmel olvastam magam is e szemelvénygyűjteményt, amely felidézte „A biodiverzitásról másképp” című sikeres előadássorozat harmadik rendezvényének fontosabb gondolatait. A sorozat immár hagyományos módon mindig valamilyen meghökkentő alcímmel jelentkezik, ami a különböző szakterületeken dolgozó kutatókat izgalmas, jó hangulatú vitára ösztönzi, akár szóban, akár, ahogy a jelen példa is mutatja, írásban. Nincs ez másképp „A víz áldás és/vagy átok – gondoljuk újra” témakörben sem. Az MTA Debreceni Területi Bizottsága adott helyet a színvonalas előadásoknak, s magát a rendezvényt az Agrárminisztérium is támogatta, együttműködve a Magyar Természettudományi Társulattal és a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottságával. Gondoljuk át a címnek megfelelően: milyen jelentőséggel is bír a víz és a vizes élőhelyek láncolata. A víz az ember számára létfontosságú, számtalan ökoszisztéma-szolgáltatást köszönhetünk neki. Elég csak természetes vizeink szűrőtevékenységére, természetes tisztuló képességére, vagy az árvizek kockázatcsökkentő hatására gondolnunk, de ide tartozik a hidrológiai ciklus és a vízáramlás szabályozása is. E szolgáltatások jelentőségét számokban kifejezni botorság, magam az ökológusok ódzkodását teljes mértékben osztom, mert hogyan is lehetne a természeti tőkét konkrétan forintosítani. Ha mindent, szépséget, lelki felüdülést pénzben ki tudnánk fejezni, az azt is előrevetíthetné, hogy ezeket az élőhelyeket meg lehet vásárolni, szolgáltatásaikat ki lehet váltani, lehet helyettük ugyanolyanokat előállítani, ez csak technika kérdése. A téma meglehetősen érzékeny és rendkívül bonyolult. Nyilván nem arról van szó, hogy mindennek megadjuk az egzakt értékét. Ugyanakkor azt a szakpolitikai és döntéshozói igényt is ki kell szolgálnunk, amit a biológiai sokféleséggel összefüggő világ- és európai uniós stratégia is feladatként fogalmaz meg számunkra: vegyük leltárba, hogy az egyes természetes-természetközeli ökoszisztémák (vagy olykor akár a mesterségesek is) mint az erdő, a víz, a vizes élőhely stb. miként állnak rendelkezésünkre, milyen igénye-

inket elégitik ki. Talán még mindig nem vesszük komolyan, hogy ezek a természeti értékek, vagy ahogyan mostanában gyakran nevezik, természeti „erőforrások” végesek, ezért vigyáznunk kell rájuk. Ezért is jó az ilyen számvetés, még ha olykor teljesíthetetlennek is látszik.

A vizes élőhelyek ökológiai funkciója a legfontosabb, a vizes élőhelyeket a világ legtermékenyebb ökoszisztémáiként tartják számon. De miután a vizes élőhelyek például a turizmusban is kiemelt szerepet játszanak (ahogy erről az előadáson is részletes ismertetést kaptunk), épp ezért bölcs használatuk – amit az angol irodalom a magyarban is meghonosodott kifejezéssel, szó szerint „wise use”-ként emleget – mindennél fontosabb. Ha csak a vizes élőhelyek egyik jellemző életközösségét, a nádasokat közelebbről szemügyre vesszük, kitűnik, hogy a vízi ökoszisztémák kulcsszereplői mennyi mindenre alkalmasak: táplálék, élő-, bűvő- és szaporodásra alkalmas helyek, széndioxid-elnyelő, víztisztító, partvédő, mikroklíma-befolyásoló rendszerek. Természetvédőként nem hagyhatom ki, hogy ne említsem a vizes élőhelyek nemzetközi védelmét biztosító, legrégibbi nemzetközi természetvédelmi egyezményünket, a Ramsari Egyezményt, amely biztosítja a nemzetközi jelentőségű vízi ökoszisztémák és a vízimadarak élőhelyeinek megőrzését. Magyarország mindig is kiemelten kezelte ezt az Egyezményt, miután olyan sok vizes élőhelyet elvesztettünk az évszázadok folyamán. A 29 hazai ramsari terület a Kárpát-medence szinte valamennyi vizes élőhelytípusát lefedi: találunk köztük tavakat, mocsarakat, szikes tavakat, lápokot, holtmedreket, élő folyószakaszokat, nedves réteket, ember alkotta halastavakat, víztározókat, valamint még földalatti, barlangi vizeket is, mindezt Magyarországon!

A megőrzési munka megismerési szakaszában lényegi pont lehet az új, vizes élőhelyeket is fő kategóriaként kezelő élőhelyi besorolás kritériumrendszerének megismerése és az élőhelyi kategóriák összhangba hozása a víztér és víztest fogalmával. A vizes élőhelyek megfelelő jellemzéséhez elengedhetetlen bemutatni a térbeli kapcsolatrendszerüket, valamint elemezni a rövid és hosszú távú átalakulásokat, változásokat, ahogy Dévai György, a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottság elnöke szokta mondani.

Fontos kérdés továbbá az is, milyen módon feleljünk meg a XXI. században a globális és lokális vízgazdálkodási kihívásoknak. Erre az egyik lehetséges válasz, Szöllösi-Nagy András professzor szerint, a reziliens rendszerek és az integrált vízgazdálkodás kiépítése. Tardy János professzor viszont arra hívja fel a figyelmet: nem szabad szem elől tévesztenünk a szakmán kívüli világot, hiszen a vizes élőhely-rekonstrukciók okai és céljai sokszor rejtve maradnak a nagyközönség számára, ezért törekednünk kell a közérthetőségre, az egyértelmű válaszok adására.

Talán ezeknek az élőhelyeknek a jelentősége ma már senki előtt nem kérdés. Remélem, e felvetéssel ráirányítottam a figyelmet a vizes élőhelyek fontos-

ságára, és elgondolkoznak a címben feltett kérdésem. A *Debreceni Szemle* dolgozatai a közös eszmecserehez mindenképpen hozzájárulnak, legalábbis szeretnénk volna, hogy minden olvasóhoz eljusson az a sok értékes információ, amelyet a témakörben a legnevesebb kutatók, természetvédők, környezetvédők összegyűjtöttek.